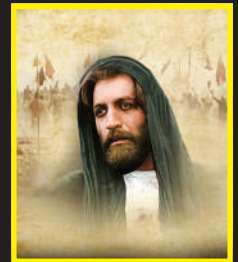
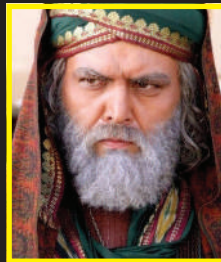

نگاهی به موسیقی‌های ماندگار در فیلم‌های عاشورایی

پر شد فلک ز غلغله

◀ سما بابایی

موسیقی در موفقیت آثار تصویری نقشی انکارناپذیر دارد اما موسیقی در فیلم‌ها و سریال‌های مذهبی و تاریخی جایگاهی رفیع‌تر داشته و جزو المان‌های اصلی در موفقیت فیلم است. در ادامه به موفق‌ترین موسیقی در فیلم‌ها و سریال‌های تاریخی پرداخته شده است.

روز واقعه بر پایه گام «شور عربی»

«روز واقعه» با نويسندگي بهرام بیضایی و کارگردانی شهرام اسدی؛ یکی از موفق‌ترین آثار مرتبط با حماسه عاشورا است و البته که موسیقی نقشی تعیین‌کننده در آن دارد. مجید انتظامی این موسیقی ماندگار را بر پایه گام «شور عربی» ساخت. او با بهره‌گیری از ریتم و ملودی مناسب، صحنه‌های مربوط به مراسم عروسی و عزای خلق کرد. آهنگ‌ساز در این اثر، نگاهی بدوی داشته و از این رو علاوه بر سازهای ارکستر، از سازهایی بهره برده که چندان آشنا نیستند. موسیقی فیلم در ابتدا با فرم ریتمیک شش-هشتم آغاز می‌شود. استفاده از ساز قانون برای نزدیکی به فضای مقام‌های عربی، استفاده از ارکستر زهی برای ایجاد یک فضای تعلیق توأم با اضطراب و بهره‌گیری از ریتم حرکت اسب، از مشخصات این اثر است. در صحنه‌ای از فیلم، مویه زنان به تصویر کشیده می‌شود که با همراهی ارکستر زهی همراه است. استفاده از سازهای بادی-برنجی نیز فضای حماسی اثر را یادآور می‌شود. انتظامی، بعدها ارکستر را برای اجرای زنده این قطعه رهبری کرد.

آهنگسازی رستاخیز توسط برنده جایزه اسکار

«رستاخیز» به کارگردانی احمد رضا درویش که از مقطع تاریخی مرگ معاویه تا شهادت امام حسین (ع) در روز عاشورا را روایت می‌کند؛ در جشنواره فیلم سال ۹۱ به‌نمایش درآمد و توانست برنده هشت تندیس بلورین، از جمله بهترین موسیقی متن شود. موسیقی آن را استیون واربک ساخت؛ آهنگ‌سازی که برای موسیقی متن فیلم «شکسپیر عاشق»، جایزه

آکادمی اسکار را دریافت کرد و نامزد جوایز بفتا، کن و جایزه گرمی هم شده است. واربک، در موسیقی این فیلم، از سازهای کوبه‌ای بهره برد که بیشتر نمایانگر فضای فیلم است. او نیم‌نگاهی نیز به موسیقی فیلم «محمد رسول‌الله (ص)» داشته است. این فیلم هنوز به اکران عمومی در نیامده؛ اما تعدادی از قطعات این اثر منتشر شد و ارکستر اسپون و استفاده مناسب از المان‌های موسیقی شرق برای این فیلم تاریخی و حماسی، از نقاط قوت آن بود. البته سالی که کارن همایونفر دیپلم افتخار موسیقی را گرفت، اشاره داشت که: «ما به هر چه احتیاج داشته باشیم، به آهنگ‌ساز خارجی احتیاجی نداریم!» موسیقی این اثر را ارکستر سمفونیک بلژیک نواخته است.

به خاطر هانیه و همراهی سنج و دمام

«به خاطر هانیه» به کارگردانی کیومرث پوراحمد؛ از واقعه عاشورا به‌شکلی غیر مستقیم بهره گرفته و به تنهایی و غربت قهرمان خویش عمق بخشیده است. موسیقی این فیلم را محمدرضا علیقلی ساخته است. قهرمان فیلم، برای سلامتی دخترش، تصمیم می‌گیرد که روز عاشورا دمام بنوازد که مرگ امانش نمی‌دهد و پسرش این کار نیمه تمام را تمام می‌کند. آهنگ‌ساز کار کشته فیلم نیز از همین ماجرا در فیلمش بهره می‌برد. او بخش اصلی فیلم خود را بر پایه موسیقی بوشهر و ادواتی موسیقایی همچون سنج و دمام بهره می‌گیرد. دامی که قهرمان فیلم می‌نوازد، با ریتم کندی آغاز می‌شود و سپس تندتر می‌شود. سکانس پایانی فیلم که با دمام‌زدن عاشقانه «بشیرو» زیر باران شبانه همراه شده؛ یکی از بهترین پایان‌بندی‌های تاریخ سینمای ایران است

و سهم موسیقی در آن، انکارناپذیر.

مختار نامه و ۱۰۰۰ دقیقه موسیقی

امیر توسلی به‌عنوان آهنگ‌ساز برای ۱۰۰۰ دقیقه موسیقی سریال عظیم «مختار نامه»، از ۴۰ تم مختلف بهره گرفته است. بسیاری از قطعات این سریال، با ارکستر ۳۰ نفره در «تالار رودکی» ضبط شده است؛ هرچند در بخش‌هایی از آن، از موسیقی الکترونیک و فضای تلفیقی نیز بهره گرفته شده؛ توسلی برای ساخت موسیقی سه بخش از این سریال، از بهزاد عبدی کمک گرفت. به‌گفته آهنگ‌ساز اثر: موسیقی این سریال به‌صورت «پلان به پلان» نوشته شده است. تیتراژ ابتدایی و انتهای اثر، از موسیقی شروه‌خوانی و نوحه‌خوانی بهره برده است؛ تیتراژ ابتدایی را خواننده-بازیگری خوانده که خود اهل منطقه خبیج در کویر مرکزی ایران بود و موسیقی تیتراژ پایانی نیز توسط صدیقه بحرینی خوانده شده است. موسیقی این سریال، با حاشیه‌هایی نیز همراه شد؛ لالایی پایانی کار، پیش‌تر در مجموعه‌ای تحت عنوان «موسیقی مذهبی شیعیان ایران» در بخش «تعزیه‌های بومی بوشهر» با عنوان «مرثیه علی» توسط انتشارات «ماهور» منتشر شده بوده و در آن زمان صدیقه بحرانی اعلام کرد که از بخش بدون اجازه صدایش از تلویزیون، شوکه شده و از صدا و سیما به دستگاه قضایی شکایت خواهد کرد. او البته از طرف مدیر وقت صدا و سیما تقدیر شد و از شکایتش صرف‌نظر کرد.

مثلث موفق در موسیقی شب دهم

موسیقی سریال «شب دهم» به کارگردانی حسن فتحی را می‌توان یکی از اولین و البته موفق‌ترین همکاری‌های میان فردین خلعتبری، علیرضا قربانی و زنده یاد افشین یداللهی دانست. تیتراژ پایانی این سریال، دودقیقه و ۳۰ ثانیه بود؛ ولی در همین زمان کوتاه، یکی از به‌یادماندنی‌ترین قطعات موسیقی خلق شد. نکته مهم آنکه آهنگ‌ساز در این اثر، تنها نگاهی حزن‌آمیز نداشته که حضرت زینب (س) گفته است در عاشورا چیزی جز زیبایی ندیده است. علیرضا قربانی نیز در باره دلیل موفقیت این اثر گفته است: «زمانی که یک قطعه موسیقی قرار است با تصویر همراه شود، باید همه عوامل با هم هماهنگ بوده و تمام تلاش خود را بکنند تا کاری اثرگذار به‌وجود بیاید. در این‌گونه موارد ممکن است که موسیقی قدرتمند باشد اما تصویربرداری کیفیت چندانی نداشته باشد یا اینکه برعکس این قضیه رخ دهد که در هر یک از این دو حالت، نتیجه کار چندان مطلوب نیست اما در شب دهم، همه عوامل در یک مسیر و هماهنگ با هم حرکت کردند.

موسیقی رستاخیز را استیون واربک ساخت؛ آهنگ‌سازی که برای موسیقی متن فیلم «شکسپیر عاشق»، جایزه آکادمی اسکار را دریافت کرد و نامزد جوایز بفتا، کن و جایزه گرمی هم شده است. او نیم‌نگاهی نیز به موسیقی فیلم «محمد رسول‌الله (ص)» داشته است